

KotoDia

Koulutus, ohjaus ja mentorointi
kotouttavan diakonian tueksi

TURVAPAIKKA-,
MAAHANMUUTTO- JA
KOTOUTTAMISRAHASTO

Euroopan unionin tuella

SATAEDU

Kulttuurien huomioon ottaminen, kulttuurisensitiivisyys

Se ei ole oikein,
se ei ole väärin,
se on vain erilaista

Mitä kulttuuri on?

- Kulttuuri opitaan.
- Jonkin ihmisryhmän yhteinen järjestelmä. Osa identiteettiä. Keitä me olemme? Mihin kuulumme?
- Kulttuurista osa on helppo havaita, nähdä.
- Osa kulttuurista ei näy.
- Näkymättömät asiat vaikuttavat näkyviin asioihin.
- Kulttuurit muuttuvat koko ajan.
- Kun tulee Suomeen, täytyy monien esimerkiksi vaihtaa vaatteet ilmaston eron vuoksi.
- Erilaisuuteen törmääminen jatkuvasti johtaa väsymykseen, kulttuuristressiin.
- Erojen ymmärtäminen helpottaa sopeutumista.

Kulttuuristressi

- Kulttuuristressi syntyy prosessissa, jossa tunnistamme näitä eroja, törmäämme niihin, joudumme toimimaan itselle vieraalla tavalla.
- Kulttuurin sekä näkyvät, että näkymättömät osat täytyy arvioida. Valitsenko entisen tavan? Valitsenko suomalaisen tavan? Keksinkö uuden, kolmannen tavan?
- Oma identiteetti joutuu kyseenalaiseksi, muutokseen. Kuka minä olen?
- Suomen laki pakottaa toimimaan tietyllä tavalla, joka voi olla ristiriidassa oman kulttuurin kanssa. Kulttuuri joutuu syvään muutokseen. Jos jatkaa toimimista entisellä tavalla, voi olla jatkuvassa, stressaavassa ristiriidassa ympäristön ja viranomaisten kanssa.

Kulttuuristressin vaiheet prosessin edetessä

1. Alkuinnostus

- Uudessa maassa kaikki erilainen nähdään usein aluksi vain myönteisenä asiana.
- Uusi on mielenkiintoista.

2. Turhautuminen

- Suomen kulttuuri ja tavat ärsyttävät ja turhauttavat.
- Syntyy halua arvostella asioita Suomessa. Erot ovat pelkästään kielteinen asia. Vihamielisyyttä.
- Kotimaassa kaikki oli hyvin.
- Jännittynyt ja ahdistunut olo, stressiä, masennusta ja koti-ikävä
- Ei jaksaa oppia uusia tapoja.
- Vetäytymistä, eristäytymistä
- Arjen asioiden hoitaminen voi olla vaikeaa

3. Hyväksyminen

- Oma toiminta ja ajattelu sopeutuu uuteen ympäristöön ja kulttuuriin
- Aletaan uudestaan nähdä hyviä puolia uudessa tavassa toimia, uusissa arvoissa
- Opitaan toimimaan paremmin uudessa ympäristössä ja kulttuurissa

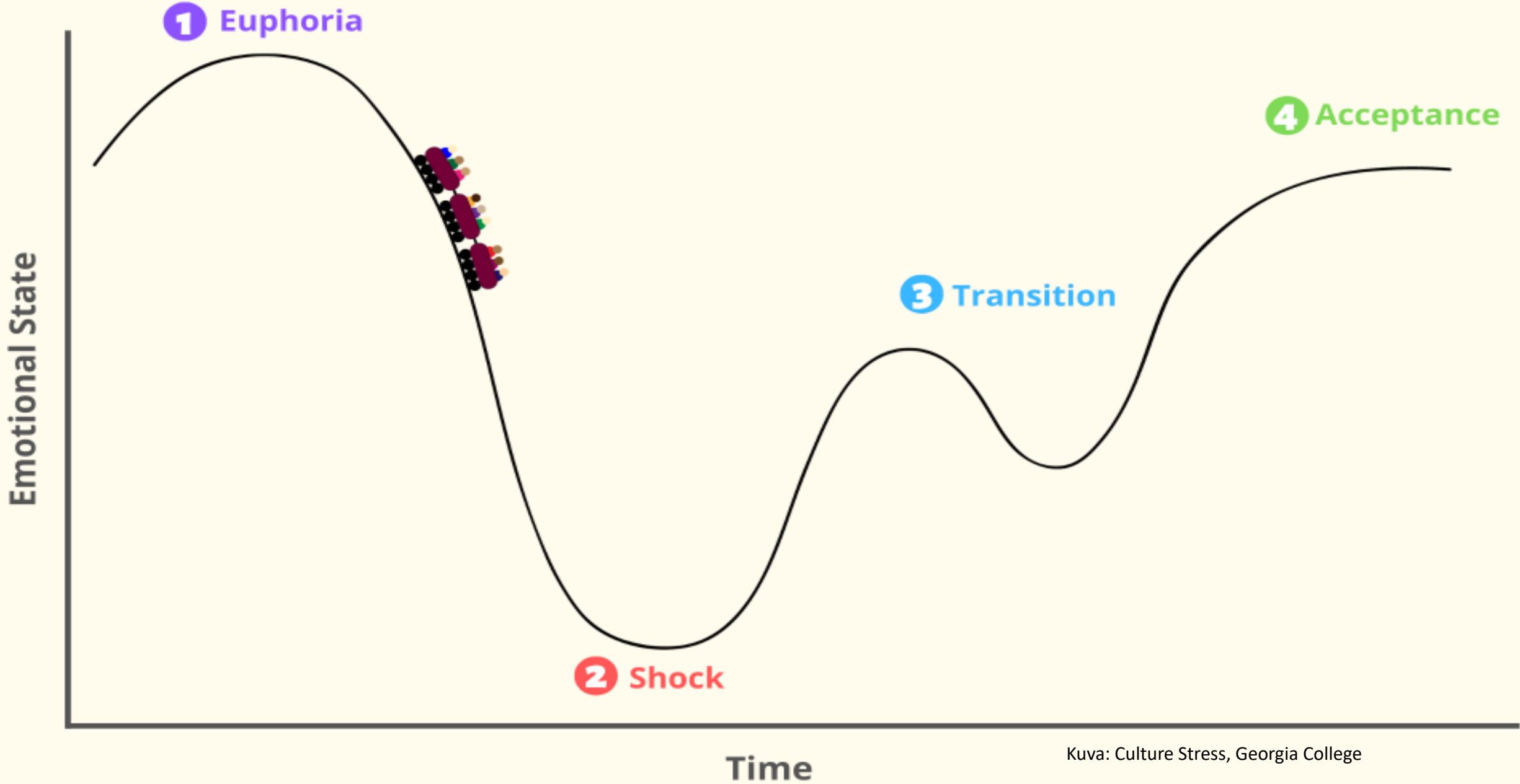
4. Sopeutuminen

- Ahdistus ja stressi helpottavat
- Näemme taas hyviä puolia uudessa kulttuurissa
- Osaamme toimia uudessa kulttuurissa ilman, että meidän täytyy koko ajan jännittää
- Omaksumme uusia asioita ja tapoja osaksi identiteettiämme
- Arki sujuu

Vaiheet voivat toistua. Voimme palata turhautumiseen uudestaan eri tilanteissa.

Stages Culture Shock

Kulttuuristressi ja maahanmuuton prosessi

- Joskus kulttuuristressi ja sen aallonpohja, kulttuurishokki voi osua samaan aikaan muutenkin alas painuneen mielialan kanssa.
- Voimakas koti-ikävä ja kulttuurishokki samaan aikaan ovat vaikea yhdistelmä.
- Kulttuuristressi voi johtaa siihen, että ihminen eristäytyy, on vain oman kulttuuripiirin ihmisten kanssa tekemisissä, toimii oman kulttuurin kuplassa.
- Kulttuurishokki voi johtaa myös ristiriitaan suomalaisen kulttuurin kanssa, avoimeen kapinointiin Suomen järjestelmää vastaan.

Turvassa!
Uutta, mielenkiintoista!
Ystävällisiä ihmisiä.

Turvapaikanhakijan, maahanmuuttajan mahdollinen mielialan prosessi

Oleskelulupa! Jihuu!

Koulu,
uusi elämä alkaa

Normaalin elämän normaalit harmit,
huonoja ja hyviä päiviä

Väsymys,
liikaa asioita hoidettavana,
yksin selvittävänä

Suru menetetyistä asioista,
luopumista, koti-ikävä,
toivo, usko tulevaisuuteen

Nyt ei tunnu
hyvältä.

Kielteisiä päätöksiä,
suru-uutisia,
harmeja, riitoja, elämä odottamassa

Menneisyyden möröt ryömivät esiin,
Suomi on ihan tyhmä,
ärsyttää, yksinäisyys,
univaikeudet, fyysiset vaivat,
ei voimia

Mikä auttaa vaiheessa, kun uusi kulttuuri tuntuu vaikealta?

- Aika auttaa. Anna itsellesi aikaa tottua.
- Kulttuurishokista pääsee yli vain tutustumalla suomalaiseen kulttuuriin, sopeutumalla siihen.
- Hanki tietoa, kysy, lue, kuuntele ja katsele.
- Tutustu uusiin puoliin uudesta maasta ja kulttuurista. Mene käymään uusissa paikoissa. Ota selvää, mitä suomalaiset tekevät vapaa-aikana. Tee itsellesi suunnitelma. Muista lepota.
- Mieti, mitkä piirteet kotimaan kulttuurista säilyvät. Missä niille on aika ja paikka.
- Vertaistuki niiltä, jotka ovat tulleet aikaisemmin.

Mikä kulttuuri on kyseessä?

1. Suomalainen kulttuuri
  - Missä voi tutustua tähän, jos on koulussa toisten maahanmuuttajien kanssa?
2. Kotimaan kulttuuri
  - Missä määrin se on ristiriidassa Suomessa hyväksi tavaksi käsitetyn toiminnan, lakien tai toimintatapojen ja järjestelmien kanssa? Mistä täytyy luopua? Mitä voi säilyttää?
3. Yhdistelmä eri kulttuureista
  1. Suomalainen ja kotimaan kulttuuri
  2. Välillä on voitu asua muissa maissa
  3. Muiden kulttuurin edustajien kanssa vietetty aika
4. Lapset ja aikuiset voivat samassa perheessä omaksua eri tahdissa uutta kulttuuria. Lapsi on elänyt Suomessa ehkä 4/5, aikuinen 4/50.

Seurakunnan kautta

- Mahdollisuuksien suominen oman kulttuurin ylläpitämiseen
- Tilaisuuksia tutustua suomalaiseen kulttuuriin
- Keskustelua kulttuurien yhteensovittamisesta
- Pienryhmät, tukihenkilöt

1. Mihin kulttuurit asettuvat eri piirteiden akselilla?

yksilöllisyys

minäkuva MINÄ

yksilön etu, vapaus, kateus

riippumattomuus, juurettomuus

avoin kritisointi

syyllinen itse

itsenäinen päätöksenteko

rakkaus ennen häitä

lojaalisuus valitaan itse, vaihtuvaa

vanhukset yksin

itsensä toteuttaminen

yhteisöllisyys

minäkuva ME

yhteisön etu ja tuki,
ryhmäpaine

riippuvaisuus, kuuluminen

kasvojen menettämisen
välttäminen, häpeä ja kunnia

syyllinen ulkopuolella

yhteisön päätös

rakkaus häiden jälkeen

ehdoton lojaalisuus yhteisölle

eri sukupolvet yhdessä

harmonia

2. Mihin kulttuurit asettuvat eri piirteiden akselilla?

pieni valtaetäisyys

tasa-arvon vaatimus

suuri valtaetäisyys

hierarkian hyväksyminen

5. Mihin kulttuurit asettuvat eri piirteiden akselilla?

lyhyen aikavälin orientaatio

menneisyys, nykyisyysorientaatio

epäluuloisuus muutoksen

suhteen, pysyvyys

vastavuoroisuus lahjoissa,
tervehdyksissä, palveluksissa

vakaus

kasvojen menetykset

tradition kunnioitus

status: kuluttaminen

pitkän tähtäimen orientaatio

tulevaisuusorientaatio

dynaamisuus

sosiaalisten suhteiden toisiinsa

kytkeytyminen

sisukkuus, kärsivällisyys

häpeän tunne

statuksen kunnioitus

status: omistaminen,
säästäminen

6. Mihin kulttuurit asettuvat eri piirteiden akselilla?

nautinnonhaluisuus

mielihaluja vapaa
tydyttäminen

pidättyväisyys

sosiaaliset normit
säätävät

Kulttuurien asettuminen eri piirteiden akselilla,
kun kyseessä on koulutus ja oppiminen.

luovuus, asioiden keksiminen

lahjakkuus

osallistuminen, aktiivisuus

inkluusio

kysymysten esittäminen

osoittaa kiinnostusta

asioiden omaksuminen

kova työ

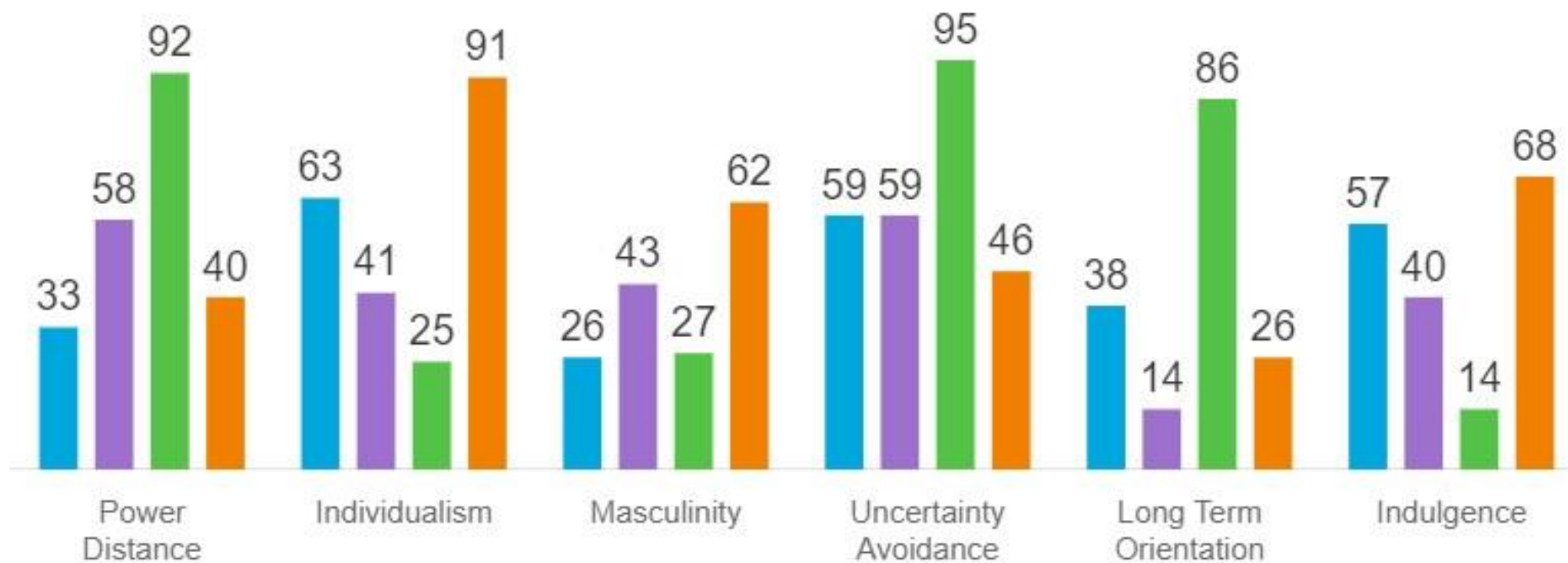
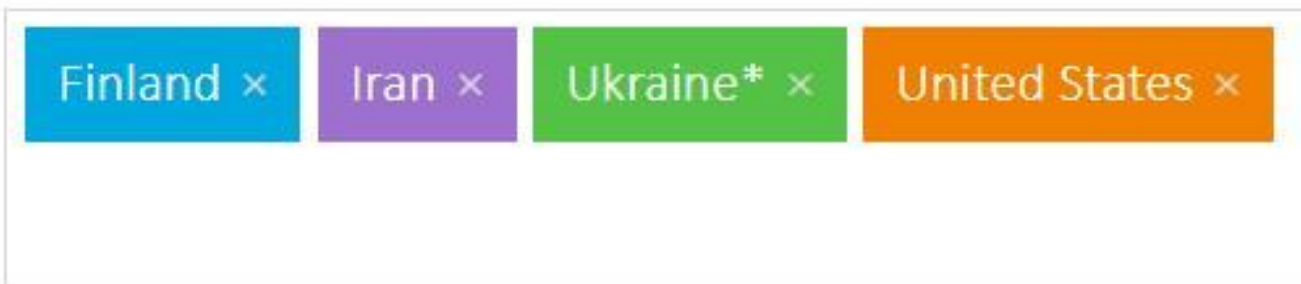
vastaanotto

erityisryhmät

kysymysten esittäminen

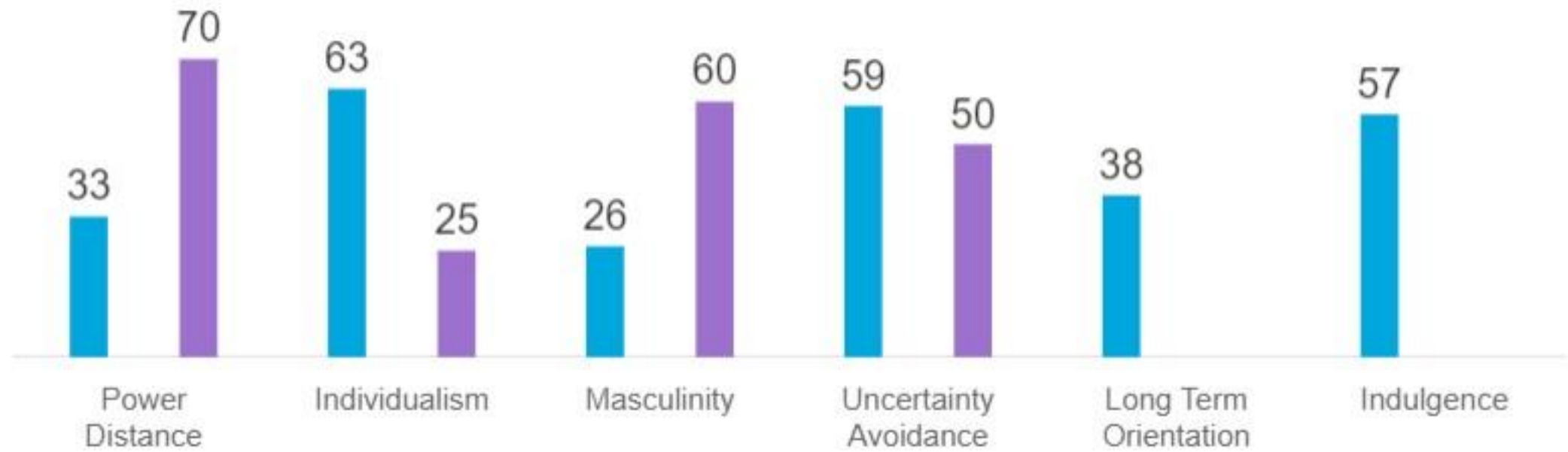
epäkunnioittavaa

Finland ×

Kenya* ×

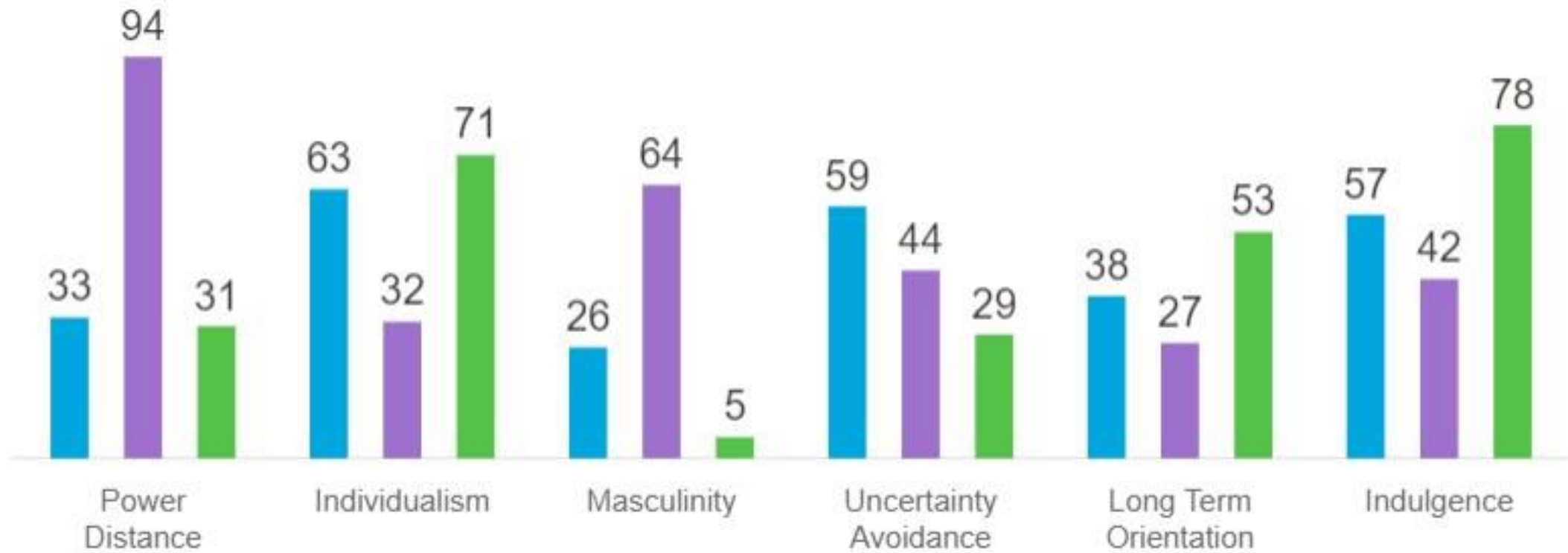

* estimated

Finland ×

Philippines ×

Sweden ×

Muita kulttuuripiirteitä mietittäväksi

rationalismi

materialistinen maailmankuva

suora viestintä

kaikesta voi puhua

sanat tärkeitä

viestintä epämuodollista

asiat tappelevat

nopeus, tehokkuus

ikätoverit mallina

täsmällisyys,

suoraan asiaan

muodolliset suhteet töissä

tunteet voi vapaasti näyttää

puhetta koko ajan

yksityinen fyysinen tila

hengellisyys, taikausko

uskonnollinen maailmankuva

epäsuora viestintä

vältetään joitakin aiheita

konteksti tärkeää

viestintä muodollista

konfliktin välttäminen, ratkaisu ennen työn jatkamista

tarkkuus on arvostettua

vanhemmat mallina

asemasta riippuva aikataulu,

aika sosiaalisille suhteille

työkaverit myös ystäviä

hillitty käytös

puheenvuoron odottaminen

yhteinen fyysinen tila

Suomalaisen kulttuurin piirteitä

- Tunnollisuus työssä ja velvollisuuksissa
- Sanansa pitäminen, lupauksen pitäminen
- Rehellisyys, toden puhuminen
- Vaatimattomuus, tasa-arvo
- Itseen kohdistuvan huomion vältteleminen
- Mitähän muut meistä ajattelee? - alemmuudentunne
- Puheenvuoron odottaminen, hiljaisuuden arvostus, keskusteluetäisyys, vain asian puhuminen
- Ei häiritä toisia, yksityisyys, oma rauha, itsekseni viihtyminen
- Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta:
  - Yhteinen päätöksenteko, yhteinen hyvä
  - Yhteinen sopimus pitää huolta kaikista Suomessa asuvista, vaikka se merkitsisi omista eduista luopumista ja verojen maksamista
  - Kaikille edes riittävästi
  - Sääntöjen noudattaminen, vaikka kukaan ei valvoisi ja ei olisi rangaistusta

- Koulutuksen arvostaminen
- Luonnon kunnioittaminen, ei musiikkia tai meluamista metsässä
- Vuodenaikojen vaihtelu vaikuttaa voimakkaasti suomalaisten toimintaan, käyttöön ja ruokaan. Täällä eletään suvea eli kesää odottaen.
- Sisu
- Kotimaisuuden arvostus, suomalainen muotoilu, käsityötaidon arvostus
- Ruoan, erityisesti leivän, kunnioittaminen. Ruokaa ei haluta heittää hukkaan.
- Ulkoilu, retkeily, hiihto, luistelu, suunnistus, marjastus, sienestys, kalastus, mökkeily, uinti, saunominen, veneily, villasukkien kutominen, koiran ulkoilutus, kesäteatteri, työväen-/kansalaisopiston kurssit
- Hevirock ja Sibelius
- Kahvittelu
- Monien suomalaisten kummastuttavien asioiden takaa löytyy selityksenä talveen varautuminen, sota ja hyvinvoinnin ja runsauden suhteellisen lyhyt aika. Vielä 1960-luvulla Suomessa oli pulaa ruoasta.

Tehtäviä kulttuuriin tutustumiseen puolin ja toisin

1. Tutustu elämänvaihejuhliin (vauvan syntymä, nuoruus, kihlajaiset, valmistuminen, häät, syntymäpäivät, hautajaiset). Kysy lahjojen antamisesta. Miten muut toimivat, kun jonkun läheinen kuolee?
2. Tutustu kalenterijuhliin. Onko erillisiä juhlaruokia eri juhlille? Liittyykö juhliin suursiivous?
3. Opettele laittamaan yksi ruokalaji. Kysy lempiruoista.

4. Kuuntele musiikkia. Kysy suosikkimusiikista, pyydä linkejä.
5. Tutustu suosittuun kirjailijaan, Youtube-tähteen, runouteen, sananlaskuihin.
6. Ota selvää taiteesta, teatterista, elokuvista, televisio- ja radio-ohjelmista. Käy museoissa ja gallerioissa.
7. Tutustu käsityötaitoihin. Voisitko kokeilla jotain taitoa?

Tehtäviä kulttuuriin tutustumiseen puolin ja toisin

8. Ota selvää elinkeinoista, tuotannosta.
9. Tutustu historiaan.
10. Tutustu tarkemmin kotikaupunkiisi.
11. Ota selvää kansantarinaista.
12. Harjoitelkaa toistenne kansantanssia.
13. Pelaa jotain lautapeliä yhdessä. Opi uusi peli.
14. Kysy vierailuetiketistä.
15. Kysy lemmikkieläimistä.
16. Kysy kotipuutarhasta
17. Kysy ...

Lisätietoa:

- Geert Hofsteden kulttuuriulottuvuuksien malli
  - https://en.wikipedia.org/wiki/Hofstede%27s_cultural_dimensions_theory
  - <https://www.hofstede-insights.com/product/compare-countries/>
  - <https://hi.hofstede-insights.com/national-culture>
  - <https://geerthofstede.com/culture-geert-hofstede-gert-jan-hofstede/6d-model-of-national-culture/>
- Kulttuuritehtävät <https://wordwall.net/resource/29913609>
- Monikulttuurisuusosaaminen:
<http://civet.dedi.velay.greta.fr/sites/default/files/civet/Civet%20Finnish%20Guide%20%28temporary%20version%29.pdf>
- Hyvinvointia rakentamassa: Suomen ja Virtasen vuosisata
<https://youtube.com/playlist?list=PLOsNlo1WyAXMqdBvlaXDasjWbXp1K5bpK>
- Kotona Suomessa: <https://www.youtube.com/c/KotonaSuomessa>
- What Cross-Cultural Workers Ought to Know about Culture Stress
https://www.crossculturalworkers.com/pdfs/CCW_Miss-CultureStress.pdf
- Culture Stress: https://gcsu-sa.terradotta.com/index.cfm?FuseAction=Abroad.ViewLink&Parent_ID=C587A4B9-A4BA-DB3E-035E186650686FE6&Link_ID=C5953319-A4BA-DB3E-035EC14BDBCE9020
- Uuteen asuinympäristöön sopeutumisen eri vaiheet:
<https://peda.net/kol/foorumi/m/mkk/t3mst/mtmjktm/mtmjktml>

KotoDia

Koulutus, ohjaus ja mentorointi
kotouttavan diakonian tueksi

TURVAPAIKKA-,
MAAHANMUUTTO- JA
KOTOUTTAMISRAHASTO

Euroopan unionin tuella

SATAEDU